

Ewout Storm van Leeuwen

Stoom

novelle

Ewout Storm van Leeuwen, *Stoom*

Copyright © 2022 Ewout Storm van Leeuwen en voor deze uitgave

Boekencoöperatie Nederland U.A.

Een uitgave van Artscience, onderdeel van de Boekencoöperatie

Boekverzorging: Ewout Storm van Leeuwen

Alles uit deze uitgave mag worden gereproduceerd zonder
schriftelijke toestemming van de uitgever.

boekcoop@gmail.com

www.boekencooperatie.nl

NUR 301 (novelle)

ISBN 9789492079640 (papieren boek)

Ewout Storm van Leeuwen

Stoom

novelle

Stoom

‘Neem je regenjas mee, er kan vanmiddag een buijte vallen,’ zei zijn moeder bij het overhandigen van zijn lunchtrommeltje. ‘Eet je appel op en vergeet niet te drinken.’

‘Ja ma, nee ma,’ zei de man gehoorzaam en verliet het ouderlijk huis met de regenjas over de arm. Die was nog van zijn vader geweest en eigenlijk iets te ruim.

De zon scheen en op de fiets begon hij te zweten. Hij stopte, trok zijn trui uit en borg die in de fietstas, bovenop de regenjas en lunchtrommeltje. Een kilometer verder had hij het nog steeds warm en ritste de pijpen van zijn afritsbroek.

Het was een eind fietsen naar het emplacement, maar zoals altijd legde hij de afstand half in trance af. Hij kon uren fietsen, een beetje rondkijkend, dromend; zijn benen werden nooit moe. Als iemand hem zou vragen waarvan hij droomde als hij zo onderweg was, zou hij het niet kunnen zeggen. Hij had er nooit herinneringen aan. Dat hij droomde was hij zich zelfs niet bewust. Een keer bij de psychiater was hij tot de conclusie komen dat hij dan eigenlijk een soort slapende passagier was van zijn lichaam, dat de fiets voortbewoog en voortdurend alert was op andere weggebruikers, bochten, stoplichten en andere gevaren.

Bij het emplacement gebruikte hij het pasje waar hij buitengewoon trots op was om door de poort te komen. Hij zette de fiets op slot in de fietsenstalling en liep met zijn trommeltje naar de kantine. Dat was eigenlijk een oude wachtruimte voor machinisten en stokers, nu uitgerust met een aanrechtje en een koffie automaat voor de tientallen vrijwilligers waar hij er een van was.

Bij de koffie met veel melk (echte melk) at hij zijn eerste boterham, met pindakaas.

Hij was de eerste van de treinbegeleiders of adjunct-conducteuren die vanmiddag een rit zouden maken met toeristen. De machinist en de stoker waren in de remise bezig de locomotief op stoom te brengen. Dat was een heel ander slag vrijwilligers: vrijwel allemaal oud spoormensen.

Na de boterham ging hij naar de kleedkamer en trok het ouderwetse conducteurs uniform aan. Op het borstzakje prijkte zijn naam en functie: "adjunct-conducteur". Een pet en kaartjeskniptang completeerden het geheel. Hij had wel een fluit, waarvan het koordje uit zijn borstzak hing in een fraai boogje, maar het fluiten was een privilege van de hoofdconducteur, die een eigen vertrekje had in de voorste wagon. De tender, die een geheel vormde met de locomotief, had geen doorgangetje naar de loc: het was een locomotief geweest voor goederentreinen. Ze communiceerden met hun mobiel.

Op het werkschema stond hij ingeroosterd in de derde wagon, waar hij zich alleen druk hoefde te maken over het wel en wee van de passagiers. Hij kende alle bezienswaardigheden van de rit uit zijn hoofd, net als alle gegevens, historische en technische, van de loc en van de wagons.

In de kantine waren intussen twee collega's gearriveerd die onder het genot van bekertjes koffie het nieuwste exemplaar van het Britse magazine "Steam" zaten te becommentariëren.

De man had hem thuis al gelezen, maar had geen oordelen. Hij had alles in zich opgenomen en dat was het. Zoveel nieuws gebeurde er niet op het vlak van stoommachines, locomobielen, stoomwalsen, stoomschepen en stoomtreinen. De meeste artikelen vermeldden de ene restauratie na de andere. Er kwam zelden een nieuwe stoommachine bij.

Hij voelde zich teveel bij de "stomende" discussie tussen de twee fanaten en zocht zich een weg naar de remise. Want daar stond zijn grote passie op te warmen.

'Hé Arnold, waar blijf je! We hadden je al eerder verwacht!' riep de hoofdmachinist uit de cabine. 'Als je wilt kun je de olieronde nog doen, maar pas op je uniform dat er geen vlekken op komen.'

Arnold gloeide van trots. Sinds kort werd hem de olieronde toevertrouwd, waarbij hij alle oliereservoirs diende bij te vullen. Als hij er eentje zou

vergeten, zou er onderweg een lager heet kunnen worden en als ze dat niet tijdig zagen, zou de loc ergens op de baan tot stilstand komen, al of niet met schade.

De klus was hem wel toevertrouwd. Hij kende de hele machine met al zijn systemen en subsystemen uit zijn hoofd. De technische mensen wisten dat ze hem dan niet moesten storen met nieuwtjes, grappen en grollen, want dan raakte hij van de wijs.

Terug met de oliekan meldde hij dat het reservoir van het achterste aangedreven wiel aan de linkerkant leeg of vrijwel leeg was geweest. Hij had de oliekan moeten bijvullen, zoveel ging erin. De hoofdmachinist maakte een notitie. 'Er zit wat ruimte in het lager, daardoor kan het olieverbbruik hoger zijn dan normaal. Misschien moet er een nieuwe bronzen bus in.'

Hij keek op zijn horloge en toen naar de klok in de cabine.

'We gaan over tien minuten aankoppelen, Arnold. We hebben voldoende druk, water en kolen. Ga je wagon maar gereed maken.'

Arnold haalde een van de stofzuigers en een stroomhaspel uit een hok en ging zijn wagon zuigen. Stof en as waren nooit ver weg op een emplacement met stoomtreinen. Tot slot haalde hij een emmer sop, nam alle zitplaatsen af en zeemde de vensters. Intussen was de loc voor de wagons ge-

rangeerd. Hij ging gauw kijken bij het aankoppelen, dat vond hij iets magisch, omdat de wagons dan tevens aangesloten werden op de perslucht voor de remmen en op het gelijkstroomnet van de loc voor de verlichting. De hele trein kwam tot leven als de wagons met het stomende hart verbonden werden.

Na controle van alle systemen trok de loc de wagons stapvoets naar het perron, waar de passagiers – veel kinderen – al stonden te wachten. Onder luid gekrakeel, gesnater en hoge stemmetjes die van alles vroegen stroomden de passagiers de wagons in.

Dat was het moment voor de catering om over het perron te paraderen, luidkeels koffie, thee, limonade, broodjes, choco, ijs en snoep aanbevelend. De drukte in de wagons werd zoals gebruikelijk chaos toen iedereen zich verdrong voor de opengeschoven ramen.

Arnold was er aan gewend geraakt, maar toch hield hij enige afstand. Het was elke keer weer stuitend in zijn ogen hoe ongedisciplineerd het eraan toeging. Hij zuchtte, dat werd straks weer opruimen en soppen, dacht hij toen hij het eerste afval naar de grond zag dwarrelen; kwak, daar gaat het eerste bolletje ijs, natuurlijk gevolgd door gekrijs van het kind dat het liet vallen.

De loc floot en de reis begon. Nu kwam zijn grote

talent tot uiting: via de intercom vertelde hij over verleden en heden van de dingen waar ze in een matig gangetje voorbij kachelden. Het werd rustig in de wagon, de toeristen luisterden geboeid. Ook in de andere wagons was zijn eentonige stem te horen.

Voor hemzelf was het een bijna automatisch verloopend proces: hij reciteerde feitelijk zijn geordende geheugen. Zelfs de synchronisatie met de snelheid van de trein ging vanzelf: als niet precies op een bepaald punt in zijn betoog datgene opdoemde waar hij over sprak, wachtte hij even. Als het eerder opdoemde ging hij sneller spreken. Soms kwamen er nieuwe feitjes en weetjes bij die hij in oude kranten en tijdschriften op internet vond. Het verhaal werd als maar langer, het reciteren sneller en pauzes korter. Hij had al eens gevraagd of ze langzamer konden gaan rijden, maar de machinist hield zich net zo stipt aan de dienstregeling als Arnold aan zijn volledige explicatie.

Na twee tussenstops bereikten ze het eindstationnetje. De laatste kilometers kachelden ze uit op de aanwezige stoomdruk: er werden geen kolen meer op het vuur gegooid en de stinkende rook was voor even verdwenen. De geur van hete stoom, hete olie en ijzer overheerste; de geur waar hij het meest van hield. Een beetje kolenrook was prima, maar niet als er van die dikke zwarte wolken wer-

den uitgeblazen, zoals bij het vertrek.

De toeristen zwermden uit, de meesten deden een donatie in de emmer omdat ze zijn uitleg zo hadden gewaardeerd. Het opmaken van de kas aan het eind van de rit was vaak zijn triomf.

Arnold ruimde de wagon op. Het kwam niet in hem op om een praatje aan te knopen met de anderen. Hij had onderweg tot zijn ontsteltenis gemerkt dat een beeldbepalende boom was verdwenen. Hij zou geen rust hebben voordat hij wist wat er mee gebeurd was; hij wist wie hij daar morgen over moest bellen bij de gemeente. In zulke gevallen was zijn opstelling trefzeker en zonder angst. Hij hield niet van onaangekondigde veranderingen, zeker niet als het 't traject van het museumspoor betrof.

Pas toen hij klaar was vond hij tijd voor een kop koffie en de rest van zijn brood. De anderen zaten op het perron in de zon te praten, te lachen en bier te drinken. Hij had een andere voorkeurstek: het platform van de loc. Hij kende elke leiding, afsluiter, meter, hendel, terugslagklep, peilglas, ventiel en instructie. Het vuur was opgebankt en de stoomdruk bleef constant nu de compressor en generator niet hoefden te leveren.

Voor de zekerheid controleerde hij het oliereservoir van het versleten lager en vulde het bij.

De machinist zag hem het doen vanaf het perron